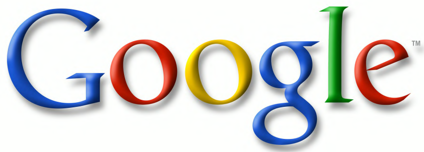

SPISY ADOLFA HEYDUKA

XLI.

VÝCHOD A ZÁPAD

SPISY

ADOLFA HEYDUKA

XLI.

VÝCHOD A ZÁPAD.

NÁKLADEM J. OTTY V PRAZE.

1906.

ADOLF HEYDUK:

VÝCHOD A ZÁPAD.

NÁKLADEM J. OTTY V PRAZE.

1906.

Tiskem »Unie« v Praze.

I.

VÝCHOD..

AMOS.

Byl Amos pastýř prorok z vůle boži,
byl výmluvný a lepotvárný byl,
ač jenom z pačesu a z ovčích koži
a z žíní chudobně šat utkán byl;
leč hříšné činy lidu bystrým duchem
jak střela pronikal i každou hruď.
A mluvil k němu Pán: „Jsem hněviv ruchem,
jímž v Bethel zpustl lid! Mým poslem buď!"

Šel Amos z Thekue v Bethel, v propast ctností,
kol něho ostatní se těsnal lid,
a věstil: „Jehova je bez lítosti,
vrch neřesti již v Israeli zhlíd.
Je hříšník Jeroboam na svém trůně,
je hříšník Amasiáš velekněz,
jich lid jak oni nepravostmi stůně;
mstou hoří Hospodin tvůj, lide, věz!

Co v Samáří je žen, vše nevěstky jsou,
jak stádo vedou sobě bujných krav,
jen kolem stolu s povždy plnou misou
a s džbány s vínem hýří jejich dav;
Pán u hodů je vidí jen; Pán trestá:
v děs hrozný změní se jich vilný ston
a zděmi zbořenými vůkol města
nepřítel odvleče je do Armon!

Tam v ženin paláci, v tom hanby místě,
žít budou všecky jako hejna fen,
smrt pošle na ně Hospodin Bůh jistě;
rod veškeren váš bude zahuben!
A ty, jenž v Bethel knězem jsi, muž podlý,
jenž krále na pastuchu věštce štveš
a nutíš mě, bych nehaněl tvé modly
a vyháníš mě, trestu neujdeš!

Tvou sličnou ženu zprzní nepřátelé,
tvé dcery znásilní a vrahů meč
vše zhubí: sestárlé i nedospělé
i ty, jichž jazyk dosud nemá řeč;
Pán míry zabrané tvé země zkrátí,
v ni vložen budeš krví poskvrněn
a v domov svůj zas Israel se vrátí,
ač zákon Mojžíšův kdo plní jen!“

Stál Amasiáš rozhorlený v lidu,
stál se synem a s dcerou ľuzných vnaď,
jež ruce křížíc na svých ňadrech v klidu
z žen vůkol nejčistší tu byla snad;
zář v očích plála jí a kvetla líce,
když věští slova z Amosových rtův
jí lítla v hruď jak bílé holubice
a křídly byla v moře jejích snův.

Tak zadumána stála v ustrnutí,
leč jinak zlostný velekněžův syn:
hrud zvedala se v divých vášní dutí,
tvář zrudla mu i zrak, jak žárem vin,
jež rozmařilost dává v posled hodu,
by jeho ohněm had se ohřál, hřích,
jenž zkřehl mrazem po splněném svodu
ve zrytých ňader černých závějích.

I volá na proroka: „Ustaň v křiku,
jdi, opatruj svůj zanedbaný skot,
ty Israele smělý poběhlíku,
sic učiníme s otcem, abys zkroť'."
A také velkněz hrozí: „Zanech slova,
zde má je svatyně a králův dům,
sic učiní ti ruka pochopova,
jak činí všem toulavým prorokům!"

„Mě vyháníš? Jsi kněz, buď vzorem stádu,
jež řídit máš; sprav dům a život svůj,
by učinil pak lid tvém po příkladu,
co káže Pán: čiň, řiď a opatruj;
hleď na svůj rod! . . . Jen jedna duše čistá
v něm skryta jest, ač špinav je tvůj stan!
Jdi, sprav se, spěš; trest na tebe se chystá;
dost dlouho shovívav byl Bůh, tvůj pán!"

„Dost, odvážný," vzkřik' Amasiáš v hněvu,
„kliď z Bethel se a hned, už toho dost,
než zmiji tvého krkavčího zpěvu
má ohon utne náhlá hněvivost;
jdi, ale věz: sem v Bethel-li se vrátíš —
a stejně ti, kdo s tebou přijdou v říš —
svým životem pych buřičský mi splatíš:
Jak otrok mečem hyne, pocítíš!"

„Ne mečem, rab ten smělý padne kyjem,"
pln vzteku volá veleknězův syn,
„slov špínu na nás jeho krví smyjem,
ten poslední-li nedá na pokyn."
Zřel Amos do nebes; něm z Bethel kráčí,
lid směje se; leč dívka hledíc naň
přes vůli otcovu skrz lid se tlačí
a volá: „Káže Bůh, co chce, se staň!

Pojď, s Tebou půjdu životem i smrtí,
poušť bude vlastí mou, můj chrám tvůj stan,
v tvé věřím poslání; nechť brat mě zdrtí,
já půjdu s Tebou, jak mi velí Pán!"
„Ne dravci bídy, krev již z ňader střebou,"
dí prorok, „zhubí Tě; zpět, vrať se v čas,
jdi k bratru, k otci jdi!" „Pán chce, jdu s Tebou!"
A velkněz otec, brat i národ žas'.

Když odcházeli, vzňal se bratr zlostí
a v zajíkání jako šelma vyl
a v rozkacení kyjem do temnosti,
kam s Amosem šla sestra, zahrozil,
leč matka jako bílá socha stála
a šeptala: „To lásky činil div;
líp, nežli aby s rabem zaplakala,
jenž by byl těla vnad jen žádostiv!" —

Tak odešli; strast vodila je pouští,
hlad trýznil jejich těla, ukrutník,
za obydlí jen řídké měli houští,
za denní potravu jen planý fík;
až ve snu Pán zas mluvil k Amosovi:
„Jdi, vrať se v Bethel, mluv, mým svědkem buď,
lid nespraven dál v hříších si tam hoví,
mluv, nechať kyj ti drtí leb i hruď!"

„Jdu,“ Amos děl, leč družka před ním kleká:
„Vím, co děl Pán, jdeš na smrt a jdeš sám,
co bez Tebe však na mne v poušti čeká?
Radš svědectvím tvých slov svůj život dám.
Ať mučí mě, ať supi krev mou střebou,
já s Tebou půjdu! Však půjdu s Tebou!“...

A prorokoval Amos u bran města
a vytrh' Amasiáš z města bran
i jeho syn, a v oliv háj kde cesta,
pad' Amos s družkou svojí z kyje ran;
jen umíraje vzdech': „Svůj život celý —
dva životy — jsem, lide, v dar ti dal,
buď šťasten, jdu.“ . . . A družky rty se chvěly:
„Mru s Tebou, viz!“ . . . Nad nimi anděl stál! —

SFINGA HRŮZY.

(Abu'l haul.)

Dru Otakaru Hostinskému.

Pluk dělných lidí bez práce a zisku
v poušť lybickou vzal Cavigliův chvat,
již obří sfingu hrůzy z moře písku
zas po staletích měli vykopat;
znoj jejich píle odvažoval zlatem,
tož Ethiopci v pouště slunci vzňatém,
ač umdlévali, chutě díla dbali,
až sfingu, matku hrůzy, vykopali.

Byl velebný to objev zašlé doby,
jenž sta let v písku dřímal, bouří plen,
an věky oloupený o své zdoby,
stál stejně jako dělník udiven
a na východ zřel vyvaleným zrakem;
šeř večerní vše posouvala mrakem;
a pracovníky ponořila v spánek;
lid snil a pouští šepotný táh vánek.

Noc spěla k vrcholu, kol ticho vládlo, —
tu z ňader sfingy hluboký zněl vzdech,
jak žuly sten, když hruď jí ryje rádlo,
jak z vězně úst, jenž tone v smrti snech;
sfinx okem strnulým kol kolem zírá,
div kamenný, jenž v lebce zvolna sbírá,
co nijak srovnat nemůž s novým časem,
a chvěje se a mluví polohlasem:

„Už paměť má se v minulosti tratí,
už roste doba na pět tisíc let,
co z hory žulové mě vytesati
dal velký Cheops divem v dálný svět
a Chefren, jenž si v pyramidě hoví,
mě posvětiti kázal Harmachovi,
an sluncem svítí na veškeru zemi
a pán a bůh je bohy nade všemi.

Už po desáté zbavena jsem písku
od doby té, a vždycky znova zas
běs samum sbírá v dálce jej i blízku
by u mne hrozný slavil hodokvas;
by nezdolnou a neúkrotnou mukou
mě zasypával obrovitou rukou
a v zuřivosti s planoucím msty dechem
zíď v zrak mi vrhal zhouby divým spěchem.

A pokaždé, když milosrdné ruce
mě zbaví tíhy ňader sevřených,
bych oddechla si po věčité muce
a výše hledíc z písku žárů mstných
zas uviděla slunce v záře svodu
v kraj nilský snášeti se od východu,
vždy strnu úžasem, než doba mine,
že všecko změněno, že vše jest jiné?

Pe bohyně jen šat zřím: hvězdné divy,
a Eah, jejich strážce mračný vůz,
a dole poušť, kde pobřežné jsou nivy
a zase poušť, tu němou matku hrůz,
jíž v klíně kosti mrtvol tlí a stany.
I nohy mé jsou v písku zahrabány
i zbytky trosek velebných dřív chrámů, —
aj, žiji-li, či vše je hříčka klamův?

Kde Kemi čarovné jsou ráje asi,
jichž stromů plody udiven byl svět,
kde orných polí obrovité klasy,
kde faraonských sadů zářný květ?
Kde slavnostní jsou velbloudi a sloni?
Kde zlaté vozy s nádhernými koni?
Kde zvuky harf, z nichž moře písní znělo?
Kde, kde to dnes, kam všecko se to dělo?

Kde Menes je, jenž Kemi v zázrak zvedl?
Jen skrovné zbytky vidím pyramid,
zrak můj ne Memfis už, jen vísku shlédl.
v ní jakýs přeubohý, cizí lid;
kam zřím, vše jino, posud v snech-li tonu?
Kde sláva je a síla faraonů?
Kde král, jenž ondy slaven poctou boha?
Kde je? kde je? proč nezřím Amenoha?

Kde Hyksové, jichž vládci pásli stáda?
Kde židé, jejich nohsledníci, jsou?
Kde žida Josefova moudrá vláda?
Proč nezřím ho, kam zašel s Asnatou,
již Farao dal kouzelnou mu ženou?
Proč Ahmesa tvář nezřím převznešenou,
jenž v plamenité mysli orlím vzletu
svá díla v podiv nechal všemu světu?

Kde pilný lid, jenž proměnil poušť v nivu,
proč chránce věčna, Sebek, nestřeh jej?
A kde je Zoan, město plné divu,
v němž kouzla konal Mojžíš čaroděj?
Kde Menkara, jenž v slávy plném jasu
na posměch záhubě a na vzdor času
svůj zdobil hrob, jejž otrok za chléb boří
a jehož rakev bouře skryla v moři?

A kde jsou Théby, kde že v dál i blízku
je z žuly jehel bezvětevný les?
Kde jsou ty hroty lesklých obelisků?
Kde náhrobků a památníků směs?
Jen Memnon, šíp když slunce v hruď mu lučí
a zlatí ji, jak ondy smutně zvučí,
až na východě svitne hvězda denní,
snad vzdychl též, jak stále vše se mění.

A kde je Ramses, ve skalní jenž kobě
skryl k poctě věkům řadu vlastních soch?
Kde Sesostris, jenž duchem v času zlobě
výš orlem vzlét' a nával hrůzy zmoh'?
Kde je, kde je, jenž vojska za lomozu
dal čtyři krále připřáhnout si k vozu,
když, zlatou dvojkorunu na temeni,
v chrám vykonat spěl modlitbu svou denní?

Kde je, jenž hrdě zval se králů králem?
Kde vznešeného jeho ducha vzlet?
Kde kněží jsou, již o něm s teskným žalem
vší zemi vyprávěli tisíc let?
Kde Psometik, jenž po číši vztáh' rámě,
by pitnou obět bohům přines' v chrámě
a po svých druhů příkoří a hádce
stal z vyhnance se mocný samovládce?

Kde jeho paláce jsou divů plny?
Kde Moeres jezero? Jen žlutý lesk
zřím z jeho zbytku, dárek skrovné vlny,
jež zahnala sem Jara slzný stesk.
Kde Labyrint, jenž v div jsem zřela státi,
když Tutmas rozkázal mě vykopati,
jak v sen mu děla vůle Harmachova,
než vzteklý samum zasypal mne znova?

A kde je Hopra, postrach Egypťanů,
kde Amasis, jímž padl Babylon?
Ó, žel, ať v tu, ať v onu hledím stranu,
vše jinako, vše změnil časů hon!
Kde bohové se skryli slabé vůle?
Vše, vše to tam, jen světa různé půle
jak ondy řídí Ra a Hathar černá
a Pašt vesmíra velkost bezeměrná!

Vždy po staletích ze sna v krátkou chvíli
zpod příkrovu jsem probuzena zas,
bych pohledla, jak v záhubu se chýlí,
co v údiv světům vytvořil kdy čas;
vždy zřím pak, že Nil líněji se vine,
a vždycky tváře neznámé a jiné
a stále jiné, neznámé mně řeči
a na všem spousty písku stále větší.

V něm ukryt Ptah je, zkácen temna syny,
v něm skalní chrám a nádherných soch tlum,
vše zaniklo, jen samé rozvaliny,
řad sloupů jen! Kde Isidin je dům,
v němž ondy chudým dávány jsou chleby?
Vše zničeno, vše; po Memfidě Théby,
v nichž řádil Kambyses, ten Peršan divy;
kde, kde že jsou ty země krásné divy?

A kde je Kambyses, msty lítý vasal,
jenž v Saidě vítězstvím se běsně vzpial
a Amasisa v rakvi mrskat kázal
a lebku jeho vztekle rozkopal?
Kde bratr jeho Bartja, jatý v Suse?
Kde vojska v poušť vyslaná slabým k hrůze
as žhavým pískem zasypána leží?
To Anuka jen ví, leč jiný stěží!

A kde je Majhar, z jehož krve žáru
zas štěstí červánkem vzplál jas a ples?
Kde Ptolomeus dlí, jenž světlo Pharu
jak nové slunce vznesl do nebes?
Kde paláce, v nichž vínem lásky zpilá
lstně Kleopatra vládla rozmařilá,
leč nadarmo; vždyť křídla ocelová
i Caesarova vraha milcem měla?!

Kde jsou, kde jsou, vždy ptala jsem se znova
a každým procitnutím ptám se zas,
leč nadarmo; vždyť křídla ocelova
a neprůhledná na vše klade čas;
kdož ví, co pod nimi vše leží skryto,
vždyť zrušeno i to, co v žulu ryto;
jeť neúdolná klidná jeho síla,
a hlava má se vždycky roztesknila,

Já kvílela, až nepřítel můj dravý
zas obrovitá černá křídla vznes'
a svál mi písek po temeno hlavy,
až žoldnéř caesarův sňal jeho směs;
však nebyl Egypt už mých předků zemí:
už Ramsesův pad' kmen i s haluzemi,
mdlý Caesarion sťat Oktaviánem
a Řím byl říše Menesovy pánem.

A zas a zas jsem drahná léta spala,
až Priscus písek rozmet', jenž mne kryl,
a rukou, jež mne z pouště vykopala,
své jméno do podstavce v skálu vryl . . .
Kde Priscus teď, kde žena Hadriána,
jež zvědavostí ke mně v poušť je hnána?
Už po nich obou nikde ani stopa,
jen nápis dí to v stehnách Amentopa!

Kde Theodos, ten hrozný kat se kryje,
jenž víru v Krista vraždou vštěpoval
a k jeho slávě tělo Hypatie
od zvrhlých rabů městem smýkat dal?
Kde příšerný je zlosyn Caracalla?
Kde ta, jež za Palmyru bojovala?
Kde Firmus rek? Kde Achill k právu tupý,
jenž prchnout musil lidu za potupy?

A kde je Sarbar, Kambysa druh nový?
Kde mravenčí jsou vojska Arabův?
Kde jejich paláce, kde jejich rovy?
Kde pěvci krásy čarodějných snův?
Kde Ludvík as, jenž světcem dán byl světu,
že zloby ohněm zničil Damiettu?
Kde Derkut je, kde Kansu v boji hbitý,
jenž bez vzdechu mřel koňů pod kopyty?

A znova přilít' samum s hrůzy dechem
a vše, co v staletích mu člověk vzal,
zas přes noc s vášně neukrotným spěchem
na plece mé i témě nasypal;
a znova přes hlavu mi létly věky
a z rukou bouří nové písku řeky,
bych nezřela, jak závistivá doba
kol kolem řádila i lidská zloba.

Kdož o mne dbal? Lid zotročený, tupý
jak před strašidlem mimo jda se chvěl,
strach oklikami divochů hnal tlupy,
když Memnon žalem úzkostlivě zněl;
čas hltal čas a dobu líhla doba,
jas sálavý prch'; trůn její vzala zloba
a vznešenost se děvkou hanby stala . . .
Zda Sefecha stý díl jen znamenala?

Když z hrobu opět čas mě pozveď nový,
stál, kde dřív Memfis kvetla, města díl,
ten Fostad slul, stan říše prorokovy,
jenž s Kahyrou pak říše tvrzí byl;
a kde jsou kalifové? Čas vše zmarnil,
ti tam jsou knížata i vládci svárni
a na věky se skryla v smrti klínu
už sláva Eibegů i Saladinů!

A kde jsou pouště kočovníci snědí,
ti nebes zkoumači a pěvci as?
Za jejich hvězdami jich učeň hledí,
ač ten i onen mušky svitem zhas'.
Kde velký Ali, kde zbůj Mameluků,
jichž zvůle v těžkou uvrhla mě muku,
až ukrutníci Selimova davu
v terč kulí dělových mou měli hlavu.

Je rozbito mé líce i hřbet sporý,
je poraněn a seslaben můj hled,
však přec jej zřela jsem, jenž vojsk svých sbory
od jižních moří k pyramidám ved'.
Kde je ten malý mužík s velkým čelem,
jenž prolít' svět jak orel v letu smělém,
kde Napoleon? Snad dle lidských zvyků
mřel kolos ducha v poutech trpaslíků?

Co nyní kol? Ó Kemi, tuk tvůj ssají
lstní kupci, dravci z věčných moře mlh,
jsi spoutána jich ozbrojenou lájí,
jež v tobě hřeje se jak v hnízdě plch
a tyje z chudých mozolů a krve, —
ach jinak, zcela jinak bylo prve
v té bohy vroucně zulíbané zemi,
ó jaký žal nás stíhá, Kemi, Kemi!

Kde jsou, kde jsou, kdo v prokletí i vděku
nás, děti pouště, hnětli? Zašli zas!
Kde pohádky jsou šedesáti věků?
Kam dojdou ti, jež po nás zrodí čas?
Kde našich předchůdců jsou epitafy?
Kde těch, již dovzdychali v hradbách Jaffy
a v moře padli u zdí Abukiru?
Proč my ni lidstvo nesmíme žít v míru?

Ó žel, ó žel! Vše vůkol doba schvátí!
Proč pokaždé, když jal mě žití svit,
zmar zřela jsem? Ach spát už, věčně spáti
a navždycky se v písek ponořit,
bych přála si! Ó samume, spěš, vstávej,
ne jenom hruď, i lebku zasypávej
a v divém běsa víření a ržání
spat v úkrytu mě nechej do skonání.

Vše, vše je pryč, co bylo; vše je jino,
je neustálý divý času let
a věčné jest, co nikým nestvoříno,
jen božstva: Sebek, Peršt a Nef a Net.
Vše Amun jenom na chvíli zde hostí,
jen on je od věčnosti do věčnosti
a zjevuje se v podobě vždy jiné,
co mimo něj, vše hyne, hyne, hyne!

Vše, všecko hyne kol i pyramidy,
jež rozvrtal červ člověk: časný hmyz,
ty věků mezníky a časné bídy,
jež k pokolením křičí: Lidstvo, viz,
víc nežli samo jsi, jsou tvoje díla,
dřív zahyneš. Co vzdor je tvůj a síla?
Co za čas po tobě, co po nás zbude?
Jen změna, věčná změna trvat bude!" —

A sfinga vzdechla v půlnoc usedavě . . .
Mdlý dělník procit', vstal a k práci šel.
bůh Ra se sklonil k sfingy dumné hlavě
a líbal ji, až zrak jí zaslzel,
když sklonila jej k lidí cizích dílu.
A chvějící se žluté vlny Nilu
cos palmám šeptaly, jež podál stály,
a pyramidy k nebi růst se zdály.

APIS.

Má Apis v harému svém tisíc krav,
se všad jež kněží přivedli mu věnem,
leč Apis ochuravěl, není zdráv,
ne pamlsky, spíš krmen chce být senem.

Už nedbá ani o nádherný šat,
veň oděn bývá o zrození svátku,
chce svrhnout jej a chce v něm ulehat
a jako naschvál třísní skvostnou látku.

I válí se v ní zbožným na úkor,
jak velikánský bůh by nebyl věru,
ni píti nechce už, když kněží sbor
jej napájeti ze zlatých chce džberů.

V svůj skvostný harém marně voděn jest
a marně k němu lichotí se krávy,
ni k nejsličnější nechce očí vznést,
už silou neplýtvá a svými právy.

Ni jalovíček cudná ztepilost,
ni bujných kravic dovádivé skoky
jej netěší; má mazlení již dost,
nechť krásky toužebně mu lížou boky.

Zrak jeho zkalen jest, srst drsná juž
a vyschlý týl a splihlé údů svaly,
a úzkostlivě krávy s družkou druž
si zasteskly a dumně naříkaly.

Co potravy jim nejvonnější směs?
jen bučely a lkaly ve dne v noci,
zda Apisa jim nahradit moh' kněz
a jejich touze zdárně odpomoci?

Kýs nevýslovný zmocnil se jich žel,
i čekaly: Snad přijde k nám den druhý!
Leč unavený Apis nepřišel,
vždyť víc co den mu dřevěněl hnát tuhý.

Mdlý Apis poléhaje mručel jen,
už nevzpínal se, dřív jak činil vždycky,
ni na vzduch nezatoužil vyjít ven
a všecek kleslý byl a apathický.

Ba sotva na nohou se držet moh',
byl zbaven jaré odvahy a síly,
ač dvakrát vyšel měsíc vítoroh
a dvakráte mu harém vyměnily.

Přec nedbal už, jen nozdry rozevřel
a zvadlou oháňku zved' trochu výše,
jak vyschlý slaboch na kravice zřel
a vzpomínal, co bývávalo spíše.

Jen zřídka v lůžku hedvábném se zved',
vad' božský Apis, hynul v kole kněží;
nechť perník jemu nosí, rýži, med
a sladké mléko — Apis jenom leží.

Stáh' velkněz stanu těžký zlatohlav
a vyzval druhy: „Přejme bohu klidu,
vždyť dbáti nám též o těch tisíc krav
i o blaho nám svěřeného lidu!"

A rozprchli se kněží krajem hned,
by pro Apisův harem našli líku
a brzo každý za oprátku veď
po statnějším než Apis náhradníku.

A ruče přidružil se k družce druh
a jarým květům nilských kravic k díku
líp učinila — nežli Apis bůh —
směs plebejských, leč statečnějších býků.

Ti lépe konali než Apis bůh, —
a bukot v harému v ráz přestal zněti
a na hedvábném loži chorý druh
svých kravic rod vzal vlídně za své děti.

A zařval pak. Ten řev už smutně zněl, —
řvát nemůže ni Apis v smrtné chvíli —
a natáh' nohy, vzdych' a scepeněl,
leč krávy po plebejích ozdravily!

Což divu však, že žádný býček z nich
se nevyskytl v kravic loži mnohém,
jenž takým by se býval tvorem zlíh',
by kněžím zas a lidu moh' být bohem.

Vždyť žádný neměl černé srsti z všech,
ni trojhran bílý na čele a tupý,
ni v boku měsíc, supa na zádech,
ni na ohonu dvojbarevné chlupy.

Byl ven a ven to samý sprostý býk
jak selský spřeženec, jenž pole dusá,
ne kněží bůh, krav hrdý panovník, —
a neměl v ústech útvar carabusa.

Jej marně hledal v říši kněží dav,
jak chtěly tomu posvátné knihy runy;
mělť zroditi se z božské krávy krav,
jež oplozena byla světlem luny.

Leč moudří kněží pomohli si hned;
druh s druhem tajně to i ono kutí
a brzy velekněz do Apia veď
zas Apisa, jenž všem byl podle chuti.

Ten přejav vládu harému zas dbal
a navštěvoval pilně jeho krásky
a denně některé z nich důkaz dal
své přízně vznešené a božské lásky.

A jako starý, vláď i nový býk
a stejnou sešel smrtí pravé doby
a pochován jak svatý bojovník...
Zda ctily krávy též jich božské hroby?

SYKOMORA MATARIJSKÁ.

Vánoční legenda.

Když Josef po Heroda vzkazu krutém
prch' z Betlema, jak boží vůle zněla,
vpřed oslíka hnal sykomory prutem,
by matku nes', jež v klíně Krista měla,
leč neměl na cestu jen zrní klasů,
té potravou, jež světu dala spásu.

Však z klasných polí záhy přišli k poušti,
zrn nebylo a nebylo ni vláhy,
kde slunce žár svůj dravěj na zem spouští;
tu bylo mdlým zde odpočíti záhy,
leč těžce vody strádali i stínu
a matka s dítkem zasténala: „Zhynu!“

Kmet Josef tělem zastiňuje oba,
své u výš k nebi zvedl kalné zraky
a modlil se: Ó, Pane, hrozná doba!
Zle hněvu Tvého množící se mraky
nás stíhají. Viz, já i s dítkem druže,
zde zhyneme, Tvá moc-li nepomůže!

Ó, smiluj se!... Pán v snu děl k Josefovi:
„V zem vetni proutek fíku, jejž máš v ruce.
Vše vykonám, zač žádáš prosby slovy,
a konec bude strádání a muce;
zdráv dojde každý z vás a zdráv se vrátí,
až dobu k tomu vhodnou dám ti znáti!“

A Josef vetkl prut, kde matka spala
a jejž měl v ruce, suchý téměř, z fíku,
a hle, v tom větévka se pučet jala,
z ní v okamih kmen stal se silný v dříku
a na Ježíška v mateřině klínu
i na otce klad' milost svého stínu.

Hned okřáli, leč jazyk tuhl zprahlý
a vůkol hořká pouze byla voda,
když unylé rty matky k ní se nahly;
jak okřát mohla panna bohorodá
a svěžit něžné údy svého dítka?
I vadli úpalem jak v luhu kvítka.

„Žel,“ vzkřikla matka, „dítě mé, mé štěstí,
jak pomoci?“ A slza v tvář se lila;
z té u nohou z pod stromu ratolestí
křišťálná studánka se objevila,
jíž rty své ovlažila svatá panna,
a sladší byla voda ta než mana.

Leč strasti cestujících přišly v davu;
kde pokrm vzíti na neznámé cestě?
Kam vůdci odejíti pro potravu?
Nic nemá, ubohý, než prázdné pěstě;
kde výživu a sílu k další chůzi?
„Zbav, Pane, nás,“ lká Josef, „hladu hrůzy!“

V tom nad hlavami jejich stromu s hora
pěl zlatý pták a zkvétalo to sněžně
a sladké plody měla sykomora,
jež v ruce hladných shýbaly se něžně,
až v růži rozkvetla zas bledá matka
a s úsměvem v tvář zřela jezulátka. —

Sní věky strom ten na svém stanovišti,
splet jeho větví mohutné je houští
a pod ním posud studánka se prýští;
v tu poutník žíznivý svůj pohár pouští,
vždyť mimo ni, ač hojné vlah jsou brody,
ni krůpěj nelze nalézt sladké vody.

Tak vypravuje Kopt, muž Krista víry,
pln zbožnosti těm putujícím k vděku,
již z Heljopole kráčí do Kahiry,
kde v písku sfinx spí přes čtyřicet věků
a divý chamsin tajemnými slovy
lká rozbouřené stesky Ramsesovy.

VÍNO BELŠAZOROVO.

Děl k jatým židům Babylonu král:
„Já nedám vzdorovat si vámi dál
a naučím váš kočující dav,
co žádá naše země a náš mrav.

Co konáte, to vše mi na úkor,
za přízeň mou jen dráždí mne váš vzdor,
za lásku nevděk mám, za vlídnost hněv,
to nesnesu, již vzkypěla mi krev!

Zda chci, by kdo z vás před mým bohem stál
a vzýval jej jak já: „Je velký Baal,“
či chci, by úběl chlebů Chaldeům
snad pro Neba jste kladli v zlatý dům?

Či nutím v Militin vás vcházet chrám
a oběti jí klást, jak činím sám,
či s Jáhovem v hovoru váš ruším dav?
Ne, každý volně mluv s ním a se bav!

Věř, co kdo chceš, já jedno kážu jen.
Mých zákonů buď každý poslušen
a tím buď každý napojen a syt,
co vinohrad a lán mých zemí skyt'!

Tím, kdos v mé zemi, potřebám svým lev;
dost skýtá každý dvůr a stáj a chlév,
či mám snad kázat projížděti svět
a jen co sníte, k jídlu přivážet?

Či pro vás vzácnější mám pěstit věc,
mám sluze velet: Ortolány pec,
ne na špeku, jak sám jím, jinak, víš,
jen na čerstvém je másle udusíš!

Či na rožni vám milejší jsou víc?
Jen rozkažte, já hned vám vyjdu vstříc,
by přesvědčil se o všem ctný váš nos;
vy mléko krav, sám pít chci mléko koz!

Či za nápoj by z vás kdos míti chtěl
med májový snad od panenských včel?
No, napořád dám sbírat k plástu plást
a kvas v křišťálných číších před vás klást.

Snad chcete též, bych judské panny jen
vám v lože dával místo našich žen
a pytle zlata každé věnem snes'
a s krále na otroka židů kles'?

Dál nehodlám být na vás shovívav,
buď poslechne, buď zahyne váš dav;
mám dávat od vás týrat vlastní lid?
Dost! Pokoj zjednám v říši si a klid!

Co rozkážu, to staň se ještě v čas,
sic mrskat poručím vás zas a zas
a schválně řádné důtky splést si dám,
leč přes vše ještě jednu milost mám.

Jíst z vepře nesmíte, ni víno pít,
ni s babylonskou ženou souložit,
nuž, z věcí těch jen j e d n u konat dím,
dvě královským vám slovem odpouštím.

Z těch věcí volte jednu, j e d n u jen
mně na důkaz, že lid váš poslušen,
kdo konat nebude, v kom vzroste vzdor,
ať zahyne, tím skončí se náš spor!

Vše pošlu vám, snad že vám bude vhod,
jeť, tuším, zítra velkonoční hod,
tož volte v čas i volných města dcer
vám do tábora pošlu na výběr!

Nic jiného však, nechať všickni mrou,
vám v stany vaše nedám potravou,
a kdo bys útěkem chtěl přelstít stráž,
hned za pokutu pod meč hlavu dáš!"

A židé šli; nechť velký stih' je žal,
přec konali, jak Mojžíš přikázal,
ač ten i onen vysílením pad',
vždyť doufali, že přijde zázrak snad.

Leč nepřišel; mstný nebes Pán
na vyvolený lid byl pohněván,
vše marně čekalo, a pátý den
kde kdo, byl v Israeli vysílen.

Lát, reptat, rouhat jal se všechen lid,
až velkněz promluvil, by zjednal klid,
a rozkázal: „Ať starší vejdou v sněm
a rozváží a porokují v něm!"

Tož sešli se. I bylo řečí moc
a rokováno z rána na půlnoc
a po půlnoci dál, až v bílý den,
leč rozkaz králův nebyl proveden.

Ten ženy chtěl, ten vepřům přednost dal,
ten vínu zas a prvým vzdoroval,
i šířil hněv se, nenávist, ba vztek,
a z dlouhých porad nebyl výsledek.

Tu pravil nejstarší: „Vše marno dnes,
ať jménem Jáhve mluví velekněz,
než jedni zšílí, druzí zemrou v ráz."
Tu velkněz Hospodinův pravil zas:

„Nuž, slyšte! Není, abych přímo řek',
ten odpor k vínu jedna z přetvářek,
jichž plni jste?" A velkněz zvedl tvář
a z nosu vůkol rudá šlehla zář.

„Či nepije tak mnohý, tajně však,
by soudruhů jej nezastihl zrak,
ten nápoj lahodný, ten zlatý zdroj,
jímž v hlavě myšlenek se hemží roj?

Já za hřích nejmírnější, pravím vám,
jak Pán mi zjevil, pití vína mám;
vždyť pil je ondy Noe praotec
a veliký je v Israeli přec!

Sám Bůh mu kázal pěstovati rév,
sám tlačiti jej učil hroznů krev
a Noe pil a pil ten slunný div,
až na tvář pad' a nevěděl, zda živ!

Tak mnohý po námaze horký den,
i když se modlil, klesl opojen,
a do práce než druhý den se dal,
na srdce posilnění doušek vzal.

Co konal otec Noe, za to mám,
v hřích nepřipočte Jáhve také nám!..."
A kdo tu byl, v ráz k pochvale se zdvih'
a volal: „K vínu, nejmenší to hřích!"

A národ pil a mnohý vypil džbán,
vždyť, co chce velkněz, chce též Bůh a Pán;
hlad vínem přelstěn v útrobách mu has';
pad', spal, leč ráno žár měl v hrdle zas.

Tož pil a pil hned znova celý den,
sud za sudem už prázden veškeren;
lid pil, až tuhl jak na suchu mrož
a hlavou pitomou kles' na trnož.

Leč třetí den, když procit', poznal v děs,
že víc než dřív v něm kručel hladu pes;
že vínem rostl, místo aby krot'
a v život zarýval mu zubů hrot.

Kde chleba však, by pojeď a byl syt?
Jen masa z vepřů Belšazar jim skyt',
jen nečistého tvora dával dost,
lid štítil se ho, hlad však v slona vzrost'.

A že nemohl déle nésti hlad —
prv čichal jen — v ráz na vepřovou pad',
a do jídla se pustil jako rek,
až z koutků ručejem tek' omastek.

I jeď a pil a znova pil a jeď
a sytý v pustou veselost se zveď
a křičel: „Pán svůj národ sevřel v pěst,
kdo dvakrát šel, i třikrát sejde z cest!

Jak oheň v těle zhárala nám krev,
nuž, plně ukrotíme králův hněv;
Pán brání-li nám vlastních užít žen,
i s pohanskými lid buď spokojen!

A chtíče vzruch a vilné vášně vztek
hnal národ Páně v náruč nevěstek,
a když byl králi div ten zvěstován,
děl v smíchu: „Hle, jak velký víno pán!“

Ba nad Baale a Militu je výš,
snad v nouzi o ně bude celá říš
i o vepře a tlupy nevěstek!
Ó, víno, víno, jaký velký rek!

Což pak jsem já? I se mnou smí si hrát,
jenž Judeu jsem zplenil po třikrát
a Sidon zabral, u Memfidy stál,
což proti němu Babylonu král?

Co proti němu já jsem Belšazar?
Vše omámí a sklátí jeho žár;
než tušil jsem, víc vykonalo dnes,
hle, národ Páně! Bouří padlý les!“

SLOUP Z MEKKY.

Děl Amr, vůdce, k imamů svých radě:
„Dům Pánu vystavět dám ve Fostadě,
s ním na slib buď ta koruna všech mešit,
že lidu spor už mečem nechci řešit.

Buď slávy pomníkem Mu na vše věky
a skvostně přizdobím jej sloupem z Mekky,
jejž kalif Omar, blažen víry zdarem,
mi do livânu slíbil dáti darem.

Leč nelze sloupu — v rozpacích je kalif —
přes písek pouště vézt a moře záliv,
tož Omar prorok k sloupu vztáhl paže
a do Egypta k Amru jít mu káže.

Leč sloup se nehne, neposlouchá, stojí,
tu velký Omar na trůn stoupl v zbroji,
a děl: „Slyš, vládce věřících ti velí,
jdi do Fostadu, odbojníku smělý!“

Leč nehnulo se sloupu vzdorné tělo,
spíš jak smích přitlumený v něm to znělo;
stál nehnutě a v kalifovo líce
šíp s šípem bodal zlaté od hlavice.

Tu Omar kalif v pohněvu a žasu
sáh' po broušeném meči ruče k pasu,
by sek' a děl: „Jdi, zanech vzdorné pikle!"
Leč nejde sloup, jen sem a tam se vikle.

„Což, vzdorný robe, konat vůli naši
ni meč tě nepohne ni nepostraší?
Nuž, zpupný, karabáčem na otroky
tě přinutím, až zmrskám oblé boky!"

A karabáčem, kterým plašil duchy,
jejž splést dal na ginny a na eunuchy,
šleh' po dvakrát sloup do táhlého dříku,
a ten jak živ se vznesl v divém křiku.

„Proč ženeš mne, jak nevěřící raby
v zem neznámou, v dál od Mekky a Kaby;
bych nežil už a strádal věčně znova
bez posvátného místa Allahova?

Mám větrat v žáru, otrok přeubohý,
a vodou ráje nevlažiti nohy,
jíž k věčnu žití skýtá Zemzem studna,
když hříšný prach jí smyla duše bludná?

Mám zahynout?“ „Ne, hlásat budeš v davy,
že svato všecko jest, co prorok praví,
že bez vzdoru jej na pozemské pouti
i kmen i hora musí poslechnouti!

Vše z pokynutí jeho stát se musí:
stan, nebe, chce-li, rozpadne se v kusy,
a z kusů těch, když káže, samo v sebe
zas nové složiti se musí nebe.“

A vzlétl sloup; a v chrámě stál v čas pravý
a Amr, vůdce, ukláněje hlavy
děl k lidu: „Svět i nebesa jsou malá,
Bůh všeho pánem! Allâh akbâr, Allâh!“

IMÂM LEITHA IBN SÁD.

Zván otcem zázraků je Leitha Sád
a ještě po smrti tou mocí vládne,
ač v kubbě spí; vždyť pomáhá vždy rád,
kdo s prosby modlitbou mu na hrob padne.

I přišel chuďas na imâmův hrob,
nic neměl již, než na sobě co nosil;
bylť věřitelů hříčkou, bídák, rob,
a na kolena pad' a lkal a prosil:

„Nic nemám z úspor již; vše lichvář vzal,
ni práce není s dostatek, mru hladem,
kéž Allah s prorokem by za mnou stál
a pomohli mi s tebou, ibn Sâdem!"

A naříkal: „Co počít chuďas mám?"
a kámen objímal, až usnul v mdlobě,
tu ve snu imâm zjevil se mu sám
a děl: „V mne doufal jsi, tož pomoci chci tobě!

Co na mém hrobě najdeš druhý den,
to vezmi; štěstí zahrne tě nával!..."
A chuďas ptáka našel s údivem,
jenž v sedmi čteních koran odříkával.

Pták převzácný byl všemu lidu v div,
i přišli poutníkové z dálných zemí
a užasli: „Toť jistě z rajských niv
tvor svatý s andělskými perutěmi!"

A hojný peníz chuďas darem vzal;
prch' duše stesk a čela dumné chmury,
a lid na prsou ruce křižoval,
když koranu pták odříkával sury.

I boháč lichvář toužil zázrak znát
a vyslyšet div mluvícího ptáka,
až za peníze veliké a šat
i polí lán jej koupil od chudáka.

A šťasten stejně s chuďasem,
leč když chtěl ptáka poslechnouti z rána,
děl křídlatec: „Jsem imâm, pomoh' jsem!"
a na hrob Sáda letěl v podiv pána.

Tam zavolal: „Pán všeho Allah jest
a Mahomed je první prorok boží
a Sád jich sluha; jeho hrobu zvěst
ať slávu Páně věčně věkův množí!“

BÁSNÍK ŠECH OMAR EL FARIDA.

Šech Omar el Farida, pěvec révy,
jest od věřících vůdcem světů zván,
vždyť velké jeho zázraků jsou zjevy,
jež za něj v Kubbě koná pánů pán,
leč nezasvětil Omar pěvce vlohu
snad nápoji, jenž září v plodu rév,
leč mystickou a čistou lásku k Bohu
všech písní v píseň ztajil vína zpěv.

Tím v nadšení se spájel lásky vínem
a v horování hleděl do nebes,
až pod blankytu hvězdným baldachýnem
u vroucím vytržení na zem kles';
hvězd úsměvy mu zářily kol hlavy
a ňadry palem táhl boží dech,
zvěst snášející u věřících davy,
že Allahovým pěvcem Omar šech. —

A přišel muž, jenž neznal básně ducha,
spíš opojivě žhavých její slov,
k nimž z vína požitku jen sklonil ucha
a padl z vděku na Omarův rov
a vzýval jej: „Ó, svatý písně reku,
jak úcty zkroušené ti dáti dost,
že's víno opěval nám srdci k léku
a roztesknělé mysli pro radost.

Já věřím ti, vždyť v proroką jsem ráji,
když v loktech ženy prázdním slunnou číš,
an večer rudne nebe na okraji;
tu kalifem se mním a moje říš
je nekonečným rájem, v kterém vládnu;
mně ze všad zní to jako duchů zpěv,
v žas vzrůstám rozkoší a srdcem mládnu
a hruď má harémem je božských děv.

Pak všemu odpouštím, co kdys mě hnětlo,
a každému, kdo rozkvasil mi krev,
v noc ňader mých se božské vrací světlo
a v srdci tichne divé pomsty řev,
má duše zbožně písněmi se modlí
a mír a klid jí líbá andělem;
ve chvíli té sám Allah u mne prodlí,
bych poznal, část že jeho ducha jsem!

Ó, jak Ti vděčit, ibn el Faride?
Či mysticky mám říkat zikr snad,
jak ostatní zde nechápaví lidé,
a nepít vína skvost, bych strastmi vad'?
Ne, nevěřím co imâmové káží,
Ty, světče, mojí zvědavosti hov,
zjev, více úkoje-li člověk váží,
z rév slunných úsměvů, či z víry slov!"

A poutník světcovou se modlil písní
a líp než imâm nejvyšší ji znal
i chatîbové strážci víry přísní;
dřív fâtihu svou zbožně odříkal
a prosbu pak, by světec vlídně zjevil,
co duchem chápati má z jeho slov,
zda písní znavenému srdci levil,
či duši, víře květem zpěvných slov.

Tu hlasem vážným zaznělo to z kubby:
„Proč, příteli, mi rušíš hrobu klid?
Ač víra klame nás a víno hubí,
přec útěchou jsou pro veškeren lid;
já o víně i víře píseň zpíval,
verš do myšlenek hnal a slova v květ,
vždyť obojím se léčí strastí příval,
jenž z neznáma se žene na ten svět.

Věz, ve víně jsem ctil a chválil Boha
a jeho lásky k lidstvu svatý žeh,
leč tvoje k sklepu pospíchala noha,
když zvuk mé písně slád' ti na ústech,
nuž, není hřích — a duše má ti svědčí —
číš vína pít; jen nebuď vášně plen,
ať vínu píseň tvá, ať víře vděčí,
vždy koná zázraky, ač dobrá jen!

Vždy vroucí píseň vznáší ducha k nebi
ať z víry vytryskla, ať z vína jest,
lék její všemu lidstvu zapotřebí,
jen nad ruch světa umí-li se vznést
a klidu hvězdami hruď zasypávat
a do úkoje zlíbat strast i žal
a v mysl mír a na rty úsměv dávat
a ducha hřát, by v letu neustal!

Žij klidně dál a zvěstuj vzkaz můj světu:
Ne trápení, jen radost žádá Bůh;
ne trním pichlavým, leč houštím květů
chce, aby vzrost' a voněl země luh;
chce, aby úsměv vůkol vlád', ne váda,
ne derviši, již mrskají si záda,
ni aby pánem žití byla bída;
všech blaho chce zpěv šêcha el Farida. —

ZKOUŠKA VĚŘÍCÍCH.

Zbožný Amr roznemoh' se prudce,
oslábl jak po morové ráně,
tož v smír s Allahem dal Amr vůdce
stavět chrám, jak kázal prorok Páně.

„Do portiku," kázal, „lidmi svými
dej dva sloupy, jež ať zlatem svítí,
blízko tak, by dříky sdruženými
mohl jenom zbožný volně jíti.

Uchem jehly budou Pánu sloupy,
jímž loď pouště, velbloud, projde spíše,
nežli člověk lichvářský a skoupý
do nebeské dostane se říše.

Dělit chce Pán vyznavače víry
v nevěrné a věrné svoje sluhy;
věrný ten, kdo nedbaje své míry
volně projde kamennými druhy.

Jenom zbožný Pánu slouží řádně,
jen kdo strádá, modlí se a postí,
projde v chrám, ne požitku kdo zrádně
otročí svou těla otylostí.

Nuže, zkoušej všech, kdo ve mne věří,
zkoušej moudré, zkoušej liché troupy! . . ."
Amr koná; sotva den se šeří,
káže lidu procházeti sloupy.

Do všech končin říše, na vše strany
z minaretu chatib hlásá hbitý
Amrův vzkaz a volá Kahiřany
k prorokově zkoušce do mešity.

Přišli různí; Hasan, lichvář skrytý,
na trn vyschlý, metla všemu kraji,
přišel zbožný Hakim, zavalitý,
útěchou jejž chudých nazývají.

Čil je Hasan; šat na něm jen visí,
Hakim, šťasten z bohumilých skutků,
ví sic, neprojde, leč v lid se mísí,
Amrovu jen vážnou na pohnutku.

Leč jde přec, ač studem tvář mu plane.
„Z vůle páně přišel,“ jedni děli.
„Neprojde,“ zas druzí. „Leč se stane
div divoucí v poctu stvořiteli.“

„Věru, stane se,“ dí kmet i dítě,
„Hakim projde; jenom dobro činil,
zjevně sloužil Allahu i skrytě,
na nikom se v žití neprovinil.

Projde jistě Hakim, projít musí,
jestliže to pravá zkouška boží,
Hakim projde, ať jen směle zkusí,
boží slávu zázrakem ať množí! —“

Hakin nepronik', leč v drzém pychu
jako kluzký had se provil hbitě
Hasan, lichvář, nádoba všech hříchů,
šejtanovo vyhýčkané dítě. —

Žasl lid; přálť více Hakimovi,
imâmové Hasana však ctili;
Hakim sytil otroky a vdovy,
u Hasana kněží serbet pili.

Těšil Hakim opuštěných davy,
Hasan z lichvy vděčil kněží straně,
Hasan zproštěn poplatku byl z hlavy,
Hakim platil dvojnásobné daně.

Blažen Hasan, lichvář, zdarem takým,
tím víc krad', čím Hakim více dával,
tajně oba; nevěrcem slul Hakim,
Hasan u kněží se světcem stával.

Amr haně divil se i chvále,
zkoumal, poznal; zkoumal zas a znova,
zvěděl všecko, u věřících ale
nechtěl rušit díla prorokova.

Leč když Hasan umřel, zmořen hladem,
by skrz sloupy snadněj mohl lézti,
z ňader duše vysmykla se hadem,
Hakimova vzrostla ratolestí.

Ratolestí plnou sladkých plodů:
zlatých datlí s medu šťavou léčnou,
žehnal národ Hakimovu rodu,
Hasana klel v propast nekonečnou.

Ztrnul Amr, zrak svůj zanícený
k nebi zveď a děl: „Tvé čekám důtky;
co je obřad? Tretka prostá ceny,
holé nic, Pán chce jen dobré skutky!

Co vše zkoušky u víře jsou Pánu,
co bezduchá modlitby jsou slova?
pro něho, jenž sklenul nebes bránu,
v smích jest zpupná zvůle prorokova!

Člověkem je prorok jako jiný,
stejně domýšlivý, stejně hloupý,
kdyby Pán chtěl zkoušet světa syny,
žádný neprošel by chrámu sloupy.

Jsme-liž červa více? Nač jsme hrdi?
Boha část jsme jsouce těla prosti;
jsme jen na čas z jeho milosrdí.
On sám od věčnosti do věčnosti!"

Zkřížil ruce Amr, sklonil hlavu,
dlouho na prosté se modlil zemi...
„Allah," volal, „pán všech světa davů!..."
Páně dech táh' palem haluzemi.

II.

ZÁPAD.

MYTILÉNSKÉ RŮŽE.

Na Mytiléně rostou růže,
květ půvabů a vůně pln,
ten z kapky pěny vzrost', jež klesla
s vnad Afrodity, ana vznesla
se na břeh moře bílých vln.

Ký div, že po krajině všady
ten čarný obdivován květ,
vždyť ten, kdo k plavbě v dálky šeré
jej talismanem na hruď bere,
můž' klidně proplout širý svět.

Však bez něho kdo plavbu váží,
kdo nedbá růže z Mytilén,
je hněvem moře smeten s lodi
a dřív, než nový den se zrodí,
zpět na břeh zas je vyvržen!

Tak pověst dávné doby praví —
a lid jí věří posavad —
že s milou rozešel se milý,
jež nedala mu v hněvu chvíli
květ z Venušiných čárných vnad.

Hoch na koráb šel s duše steskem
a bez růže lstnou vodou jel;
hrůz mračné pluky vstaly v moři
a milá zaúpěla v hoři:
„Ach, co jsem učinila? Žel!“

Hrom zajíká se, bouře vyje
a příšerný je vodstva ruch,
v loď vichr divý pěstmi buší...
ó, běda, běda živé duši,
již v příboj žene zkázy duch!“

Vztek moře zkrotl zas; v pěn kvasu
tlum unavených vln se nes’
a jejich zpěvů za průvodu
hoch mrtvý vynesený z brodu
své milé k bílým nohám kles’.

Ta na hruď plavci padla milá:
„Ó, přebědný můj růže květ!

Pryč, pryč s ním, nežli hruď mi shoří,
chci stejně zahynouti v moři;
co pro mne bez tebe je svět!

Pryč s Afrodity lstivým květem,
jenž místo blaha dává žal,
kdo jenom pro sebe jej trhá!..."
A zoufale se v moře vrhá
a v hloub ji odnáší vln cval.

Na Mytiléně od té doby,
než do moře má plavčík plout,
vždy na svých milých kráčí hroby,
zde s povzdechem hruď růží zdobí
a kliden čeká vichrů soud.

OLDŘICH Z LICHTENBURKA.

Dva nerozvážné panské druhy
měl na sněmu kdys národ náš,
Jan z Dražic jeden slul, a druhý
mstný Bechyně byl Tobiáš.

Ti úplatek už v kapsách měli
a na vzdor věrným Čechům všem,
za krále mocí uvést chtěli
Albrechta německého v zem.

I Volfrámovce podplatili.
Byl napřed zosnován ten pych,
leč v pravý čas a v pravou chvíli
lest Oldřich z Lichtenburka stih'.

Chtel v Čechách krále s českou krví,
ne toho, Dobš jejž velebil
a z Dražic Jan, kněz v zemi prvý,
jenž s Tobiášem jedno byl.

A Dobeš neměl konce chvály
a mluvil: „Albrecht ctný je muž,
jenž nemá rovna v blízku, v dáli . . .“
Tu vzkřikne Oldřich: „Ustaň už!“

A jaře k Bechyňskému skočí
a volá: „Rci, maršálku, mluv!
Chceš králem snad“ — hněv zžeh' mu oči —
„mít škůdce našich Václavův?“

Což není reků prostých hany,
již krví jsou nám mnohem blíž?
dál Rakous jsou-li Korutany,
že Přemyslovny nevidíš?

Či není v Čechách bohatýrů
a v Polsce ducha orlů snad,
že toužíš k sváru místo k míru
roj sršňů nasadit nám v hrad?

Leč Bechyňský v řeč Oldře skáká,
že nechce na lstivý dát svod:
„Tož jděte někam pro sedláka,
když vojvoda vám není vhod!

Tam přímo do Stadic se dejte,
kde českým hnojem voní zem,
a z chlapů krále vyhledejte,
kdo příbuzen je s Přemyslem!"

Tou hanou zlícen Oldřich vstává:
„Ej, nestoudná je tvoje řeč!
Zhyň, kdo lid vrahům zaprodává!"
a v Bechyňského vráží meč.

„Kdo ze zisku vlast do poroby
a záhuby chce lstivě hnát,
je pes, jenž kálí otcův hroby
a hyzdí boží majestát!

Ty, Jene, pak, jenž vlast jak Krista
za třicet dáváš stříbrných,
kliď odtud se, než z jasna čista
pár stržíš na památku rýh!

Jsi chytrý sic a podnikavý,
leč ctižádost tvůj hyzdí nach;
kněz jenž se proti lidu staví,
mstné vzpouře zvoní na poplach.

My biskupem a správcem země
dél nechcem' žádného z vás, věz!
Sem, český lide, svorně ke mně,
kol vlasti vzrostiž mečů les!

Rod český všude králům rovný,
chlap český stejný jako pán.
Buď zdráv choť Anny Přemyslovny,
buď zdráv král Jindřich z Korutan!"

ŽENA HUSITKA.

Strach s hrůzou rozběhly se po Čechách,
krev obarvila každou v zemi řeku,
drak pomsty v šíř i dálku drápy vztáh',
když mečem stínány jsou hlavy reků
a na železné dány věže hřeby,
snad, by spíš byly vyslyšeny v nebi.

Co míti chtěl, to dostal dobrodruh,
vše: hrady, tvrze, města, dvorce, vesky,
hvozd horský vykácen byl, zdusán luh;
mělť navždy vyhlazen být národ český,
i do skalnatých po okolí skrýši
se mocí kati vtírali a mniši.

Ty vodil Michna, udavačů král,
jenž s Jezovity, předstíraje lásku,
kde kosím okem shlédl co, vše bral,
kde mohl, dukáty vzal do opasku
i jeho černí druzi, chtíčem hnáni,
co skvostem bylo, skryli ve sutani.

Však nad vše skvosty, ač jich bylo dost,
byl černým otcům poklad panských dětí,
ten, popraveným rekům za milost —
vždyť heslem jim, že účel činy světí —
kde mohli sbírali a brali mocí
a v klášterů svých zamykali noci.

Zde od víry dřív předků zabitých,
jíž nechat zjevně padli nebo skrytě,
je vylákali medem řečí svých
i pekla strašáky v své tuhé sítě
a zbavíce je k rodné vlasti citu
lstně oblekli je černých do habitů.

A „kacířům" je vyučili klít,
byť vlastní třebas rodiče to byli,
ni rodná jména nesměli již mít,
jež šmahem přeměnivše zohyzdili,
až děti rekův, rodů klenot drahý,
své vlastní země stávaly se vrahy. —

Do tvrze Popovické Chlumu blíž
vnik' Michna s dragouny a dvěma mnichy,
kde žena Čejkova si našla skrýš,
když dobyt Písek vražd hroznými hříchy
a Čejka, těžce zraněn na Brlohu
svou duši odporučil Pánu Bohu.

5*

Zde synka pohrobka v svůj skryla klín,
ač nevyvázla z lože v těžké době
a na smrt též ji volal Hospodin;
mdle, s žalem pohlížela na své robě,
jež chudičko, všech zbaveno jsouc statků
nic nemělo než ubohou svou matku.

Zřel Michna na chorou a zlostně děl:
„Byl rebelem tvůj muž a soud nám káže,
že císařovo vše je, co kdy měl . . .
a kde je on? Ať odvedou jej stráže!
a spálí zbytek statku: tuto vísku!“
A ona řekla: „Pochován je v Písku.

Za svou se víru bil a poklad práv,
píď země každou kropil žhavou krví,
roj vrahů strnul, kam svým mečem máv’,
blesk dvojí sjížděl v lotry z podobrví,
až v srdce střelen pad’ a skonal spíše,
než ubita je dráby česká říše.

Kde pad’, tam leží! S námi jeho duch
sem uchýlil se; víte vše teď, jděte
a neprzněte prostičký náš luh,
v němž řídké zrno pro dítě mé seté,
jež až mi vzroste z vašich útrap, bděle
na reka vychovám a na mstitele!“

Máv' Michna pěstí, ušklíb' se a děl:
„No, zbožní otcové, teď rcete směle,
zda choré matce svěřiti bych měl
to dítko zde, či církvi Spasitele,
jež obracet je k Bohu bude denně;
zda soucit káže nechat je té ženě?

Vždyť těžce churaví, z půl mrtva jest,
ba šílí, dnes snad Bůh ji útrap zhostí,
ten před Pánem zlý hřích bych nemoh' nést,
zde nechat jí to dítě bez lítosti
a odejít, by zítra snad šlo za ní?
Ne, vaše buď, váš zbožný řád je chrání.

Je Bohu vychovejte — krut je čas —
a císaři a zdárným členem sobě,
ať rodičům svým modlitbami zas
smír, milost vyprosí v zlé soudu době,
až sevře Bůh zem českou krví sytou; —
ať synek kacířův jest Jezovitou."

A po dítěti sahá s mnichem mnich,
leč chorá matka ruce jejich sráží,
hněv z očí srší jí i z čela rýh;
své dítě něžně do svých bere paží,
je k srdci přivíjí a slzou máčí —
a Michna s mnichy šklebí se a mračí.

„Jak! Synka útlého, mé vše, co mám,
mi chcete vzít a zhubiti jej mocí?
já sama — sama si jej vychovám,
by podoben byl otce svého otci,
jenž husitou byl stříbrojasné kštice
a podepsal list stížný do Kostnice.

Pryč, kliďte se, já nedám dítě vám,
nechť chvíle té bych zahynouti měla;
o spásu jeho duše starost mám,
ne o zdar stepilého jenom těla,
jímž lstiví tovaryši Ježíšovi
v past vilné ženy chytáte a vdovy.

Vy z ňader byste náš mu vzali cit,
z úst naši řeč a českou duši naši;
vy týrat byste učili jej lid
a pověře, jíž slaboši se straší,
a všemu zlu, jež řád váš na nás páchá,
až z anděla by přešel na raracha.

Já nedám synka do liščích vám pout,
spíš učiním, jak rozum je mi rádcem;
líp bez vás ubožákem zahynout,
než s vámi bohatým být zemězrádcem,
jímž byste nemluvně mé odchovali;
já nedám je, nechť byste hned mě sťali!

Pryč nedám dítě!“ „Dáš je, musíš dát,“
pln hněvu Michna rozkaceně velí,
„smrt v patách ti, co má se s hoškem stát,
má zhynout snad? Pryč s ohledy a žely,
dost! Násilím a bez váhání hbitě
to, bratří Krista, vezměte si dítě!“

A mniši prosí: „Zmoudři, dítě dej,
než jako třtinu dnes snad Bůh tě zláme,
už nezléčí tě ani čaroděj,
my pro Boha tvé dítě dochováme,
by prospívalo na těle i duchu
ne v kacířské té země ďáblím ruchu!“

„Jak?“ křikla žena. „Bože věčný, mluv,
zda věřiti lze lotrů černých zvaní,
již přiběhli k nám smečkou divých psův
jen k české země mstnému rozsápání,
ne, nedám dítě, duše ta mi drahá! . . .“
A nadarmo mnich po kořisti sahá.

„Když nedáš volně, vezmem násilím!“
Však žena brání se, jak v poušti lvice
a v ruce bije mnichy, spílá jim,
ti marně vzít chtí dítě do třetice;
vždy ustat všem; vzdor ženin strach jim seje
krev v rýhy úšklebného obličeje.

Sám Michna otcům na pomoc se zveď
a spěchal náruč otevříti ženě,
v tom její obličej jak stěna zbleď,
a pod podušku sáhla neprodleně
a v dítka hruď, kam slzy její kanou,
hrot břitké dýky vetkla jednou ranou.

Pak synka zlíbala snad tisíckrát
a zasténala, mír však lesk' se v tváři:
„Ó žertvo zlob, ó vrchole všech ztrát,
jsi zachráněn! Tam v ráje svatozáři
zas shledáme se! ... a teď šťastna zhynu;
vždyť zachovala jsem tě Hospodinu!“

I strne Michna, strne dráb i kněz,
a žena vášnivě jim dýkou hrozí:
„Své dítě hříchu zhostila jsem dnes,
v něž vámi, lotři, vlákáni jsou mnozí,
jež drahou vlast jste odučili znáti
a ‚kacíře‘, své otce proklínati.

Má mysl stíhala vás tu i tam
a duše má vás v hloubku pekel klela —
ne zrádcem vlasti, rekem synka mám,
dnes nad ním vítězně jsem zaslzela.
Teď svažte mě a veďte na popravu
a za vraždu mi pyšnou srazte hlavu.

Nuž rychle přec, vezme vám mě Bůh,
už zraky moje obestírá mdloba . . .“
A klesá žena; splatila svůj dluh . . .
Dvě mrtvoly zří v síni mniši oba —
a k podpálení tvrze na sesutí
své dráby Michna karabáčem nutí.

PIANO DEL ROSSETO.

Má posmrtné vždy z žuly ten,
kdo králem byl, své lůže,
kde básník král však pohroben,
tam kvetou samé růže.

Hněv na hněv vstal a boj se zveď,
že hrdý papež stále
nad všecky vladaře si veď
i nad všech králů krále.

Však Manfred, Neapolský král,
vřed svatému byl otci,
že o světské mu zboží stál
a vzal je z vlastní moci.

Tu Karla z Anjou papež zval,
by zhubil krále zbrojí,
a sám Manfreda proklínal
v tůň pekelnou v tom boji.

Byl orlem v boji Manfred král
a slavíkem byl v písni,
na Beneventské pláni stál
a padl v mečů tísni.

Jak papež toužil, zrádně pad',
ran dvacet zelo z těla,
i zvolal Urban: Nechci, snad
by mrcha pohřeb měla!

A z Anjou Karel v leb jej kop'
a zhyzdil řeči kalem:
„Hle," děl, „tu ležíš, míň než rob,
a já jsem teď tvým králem!

Kde padl, zahrabán též buď
král zbojník s lícem děvy,
že z šípu kůl mu protkl hruď,
krom mne ať nikdo neví!"

A stalo se, jak Karel chtěl,
keř šípkový vzrost' z těla;
král po letech sen divný měl,
až strachem krev v něm vřela.

Před sebou Manfreda zřel stát,
an děl: „Tvůj trůn se sklátí,
v své zemi písní budu spát,
má pomsta v čas se vrátí.

Zde králem nebudeš!“ . . . „Že ne?“
děl Karel v divé zlosti,
„dám moři na kůl vražené
tvé tělo s prachem kostí.

Na vždy tě vyhostím, to věz!“
a Karel vztekle vstává
a koně, na pláň by ho nes’
k Benventu, sedlat dává.

A hledá šípek v hrudi niv
a slídí vlkem šerým,
leč marně! zarostla je v div
pláň keřem tisícerým.

Je z keřů do kola již les;
vše jedno moře květů . . .
„Že čaroděj byl mrtvý, běs,“
děl král, „dnes zjevno světu!“

I kázal nivu překopat
a zvrátit v mstivé zlosti,
leč kamo rýč a špičák pad',
tam nalezli kostí.

„Snad odnesl je lid," děl král
a bádal, aby zvěděl
a celé noci přemítal
a na svém loži seděl.

Nic nezvěděl i zle se mstil;
lid meče vzal a píky
a cizák rázem zrubán byl
i s Říma nájezdníky.

Prch' Karel z Benventu i z Vlach,
prch' v hanbě s vojsky všemi,
král pěvec se slavíky v snách
spí přec v své rodné zemi!

Na ňadrech zbujel růží les —
ba růží moře je to —
lid vůkol zve tu pláň i dnes
Piano del Rosseto.

Když jaro vábí ptactvo v tah
a růže v luhu vzchází,
je samý slavík pláně svah
a písní plno mlází.

Je moře vůně kolem kol,
a moře sladkých zpěvů
a je v něm radost, stesk i bol
a odříkání hněvu.

Jsou písně kacířových úst
a růže z krve nachu
a budou zvučet — budou růst,
kdo pěvce vraždí, k strachu!

POKUTA.

Král za ženu vzal kněžnu, říše skvost;
i byla paní všechněm pro radost,
lid chválil ji: „Jak vznešená to žena,
toť světice všem v příklad učiněna!“

A kvetla v údiv, nejkrásnější z žen,
klín mateřský však byl jí uzavřen,
i želela a strádala vždy více
a nad lilii ubledlo jí líce.

Král rmoutil se, měl duši plnou chmur,
s ním rmoutil se a truchlil všechen dvůr,
leč nejvíc rmoutila se krásná paní
a na modlitbách bděla bez ustání.

Král zbožně do Říma pout vykonal,
by papež milostně mu radu dal,
ten děl: „Trp zkroušeně, tvá choť buď ticha,
já na úkoj vám zbožného dám mnicha.

Ten modliti se bude každý den,
a budeš s chotí stejně spokojen,
on vybaví vás mstivých ďábla spárů —
zda v kmetském věku nežehnal Bůh Sáru?“

I modlil se mnich v síních paniných
a zpíval s ní a z posvátných čet' knih
a učil ji, jak vésti život svatý
a denně vcházel k paní do komnaty.

I rozkvétala bledá paní zas,
leč rodinný přec krále míjel kvas;
nechť vodou svěcenou mnich lože kropil —
a stále v moři vzdechů král se topil.

Tak prchlo patnáct jar a patnáct let,
až nebes pozdrav do paláce slét',
jímž krásná paní králi syna dala
a král i lid i země zajásala.

Ten tam byl stesk a žal, vše samý zpěv
a zkvetla paní nad květy všech děv;
vzdech na rtech v milé úsměvy se měnil
a záře proud se z očí vytemenil.

Hrad ondy němý v čilý ruch se zmoh',
vždyť jaře zkvet' a rostl králův hoch,
leč neměl mnich ni otec síly dosti,
jej vážně kárat příkré za bujnosti.

Po chlapčí chabé hlavě, všecku věc
vždy konat velel sličný zhýralec,
buď po dobrém buď po zlém chtěl svou vůli;
král s hůry kazil ho a národ z důli.

Když dospěl v hýčkání jar třikrát pět,
byl po zákonu k vládě plnolet
a bez dozoru, nad vše povýšený,
jen číše dbal a komoně a ženy.

Však na poddané stále víc a víc
byl bičem „nebem daný" královic,
až chudáci i zemani i páni
se dali vymodlence v proklínání.

Když mnich mu domlouval, byl chlapcem zbit,
lid týrání však stálého už syt,
strh' v jízdě opilého prince s koně
a zabil ho a nechal na průhoně.

Vše v hradě úpělo; král vlasy rval,
mnich vychovatel nazpět v Řím se dal
a paní králku z hradních síni šera
všech lítost větší hnala do kláštera.

Mnich brzy dokonal, král za ním hned;
od soudu Páně anděl v trest je veď,
král volně šel, jak prostí lidé, z ticha,
leč na řetěze vlekl ďábel mnicha.

„Co's učinil," děl králi mnich, „ó mluv,
za laskavé své vlády zašlých dnův?
Lid žehnal ti, jest bez kletby tvá kštice . . ."
„Mně trpět za činy jest králevice!

Že netrestal jsem jeho častý pych! . . ."
„Ó běda, běda," zajíkal se mnich,
„mě pomsty anděl v jícen pekla hodil,
že za tebe jsem toho lotra zplodil."

Král křik' a zaúpěl: „To hrozný trest,
leč můj, když vše teď vím, přec krutší jest;
vždyť také ji vím peklem pohlcenu;
mně trpět víc; já miloval tu ženu!"

MISTR MYDLÁŘ.

Šedou hlavu s šedivými vousy
mistr Mydlář cmutně k zemi kloní,
odpočívá, velké meče brousí,
na brus vláhou těžké slzy roní,
opodál syn bedlivě a zdatně
maluje tvář jeho na mdlém plátně.

Nedbá mistr, neví, co syn robí,
vzdychá jenom, kalný zrak se mračí,
mluví polohlasem: „Hrozné doby!
Smrtná pomsta z Vídně k Praze kráčí;
děs a hrůza ze dne ke dni vzrůstá,
v žhavé krvi tone země pustá!

Zítra však, ó běda, z toho vření,
padnou nejstatnější sněti kmene,
mečem práva stít mám na lešení
české reky, hlavy odsouzené,
zanícené práva bohatýry,
stejné se mnou krve, stejné víry!

Jak to rve a jak to v ňadrech pálí.
A přec musím; soucit mi to velí,
aby, kdo msty obětí se stali,
mečem mým smrt kratší jiných měli;
aby rukou hbitějšího kata
jednou ranou leb jim byla sťata.

Jednou bez potuchy pádnou ranou,
švižnou ranou, meče náhlým bleskem,
než jim věčné slávy vínky vzplanou
na pochmurném nyní nebi českém;
proto brousím čepele a hroty
těch svých mečů břitké do ostroty!

Hotov jsem, noc probdím; nelze spáti,
záhy z jitra odprosit mám pánů,
mně že určeno je vykonati,
v jejich hrdla smrtící vést ránu,
z níž pro všecko lidstva živobytí
na věky jim památka se vznítí."

Domluvil, skryl meče pevně kuté,
k synu jde a zří, co v bdělé snaze
vytvořil v té mistra chvíli kruté,
však co zhléd', že couvá, na obraze?
Vlastní vidí tvář a hlavu věsí:
„Ustaň, synu, obraz tvůj mě děsí!

Vlastní tvář mne děsí, nemám dechu,
znič ji, zabarvi ji, zhyzdi blátem,
nemá nikdo z budoucích znát Čechů,
kdo byl jejich mučedníků katem;
znič ten obraz, v oheň spěš jej vrci,
dosti buď, v tvém utkvím-li kdy srdci!

Znič jej, spal, vždyť bohatýrských trupů,
věčně lid, jenž bude pamětlivý,
měl by v strach tu tvář a na potupu,
ačtě pravím: Jak Bůh z nebe živý
do mých ňader zářné oko kloní,
že bych rád byl umřel dřív než oni!

Pán chtěl jinak — divnéť lidské losy —
Jeho snad to smírem za mé skutky,
oko Jeho mne že vyhlídlo si;
snad to vrchol Jeho božské důtky,
nežli v klín svůj povolá mne zpátky . . .
Znič můj obraz — chci mřít bez památky!

Nikdo nemá vědět v světě celém,
ni tví potomkové, nikdo z davu,
jak vypadal, třebas znícen želem,
ten, kdo před lety sťal českou slávu,
jen ty meče mé ať někdy svědčí,
že svůj soucit ukryl v ostrém meči!

Znič to, spal!“ A na krb obraz vrhá:
„Shoř, bezděčný práva ukrutníku!“
A již plamen žertvu ohně mrhá,
šlehá, rudne krvavě a vstává . . .
Na hruď synovu kat hlavu kloní:
„S Bohem, synu, na radnici zvoní!“

CHEBŠTÍ VRAHOVÉ.

Den se krátí, temné blednou lesy,
na hlavy jim mlha roušky věsí,
s vršků sosen ozývá se časem
černý havran přidušeným hlasem.

Lesní cestou pod větvemi buků
pestré čety Valdštýnských jdou pluků,
jimi ovit v nosítkách si hoví
hrdý Albrecht, vůdce ocelový.

Bez lomozu v urychleném spěchu
kráčí voje po zkypřelém mechu,
mdle jen šumí keř a mlází kštice,
tkne-li se jich meč neb bradatice.

Bez hovoru vojsko dál se béře,
barva kabátců se tratí v šeře,
jenom někdy zachvěje se chvatem
clona lektik protkávána zlatem.

Tajemno a smutno v lese bylo,
záhy slunce do oblak se skrylo,
červánek jen, který posud neleh',
jako krev se jevil na čepelech.

Kolem nosítek jdou dvorní páni,
vrchní pěších, jízdy kapitáni,
nejzáz všech dva nejvyšší těch sborů:
Trčka s Kinským jedou v rozhovoru.

Snědý Trčka, uzdou hově koni,
ke Kinskému vranou hlavu kloní
a na jeho rámě ruku klade:
„Nechápu," dí, „pane kamaráde!

Nechápu, proč se vší vojska směsí
v ty jsme odbočili temné lesy,
či pět hodin nadcházky nás spasí?
To ví Bůh, proč pospícháme asi!

Ani Seni, ve hvězdách čta nově,
o záměru neví vojvodově,
ani Ilov, milec jeho prvý,
nesčetl to s vůdce chmurné brvy.

Dumá, mlčí; pokyny ni slovy
nesvěřil se druhu, příteloví,
Bůh ví, co se zrodí v jeho lebu,
nežli dojdem v půlnoci as Chebu?"

„Co se zrodí? Orel se to zrodí
a kam slétne, všemu zavévodí,
aby dobře bylo v času ve zlém;
možná snad, že lev to bude s žezlem!"

Zaslech' slova prvý nad tisícem:
starý Buttler; záští škublo lícem,
od pat k hlavám změřil pány oba,
k sobě sám děl: „Vše odhalí doba!

Brzy bude konec vaší hádce;
v ‚achtu' Friedlandský je zemězrádce,
orel vojsk, leč nad tou vaší hlavou
v duchu vidím káň už krákoravou.

Ze Stříbra už tajnými jsem slovy
do Chebu psal listy Gordonovi;
proč ta malá nadcházka vás leká?
Důvěrník můj od rána již čeká.

Čeká, vím, vždyť desátá už padla,
v Chebu zjásána jsou večeřadla,
jídel — vín tam hojnost, do zásoby,
vše je hotovo — i čtyři hroby!

Spěchejte jen, páni; před půlnocí
musíme být v Chebu živou mocí,
slíbili jsme za vzácné to dary:
já za Doksy, Gordon za Smidary!“

Všecko ticho zas, dál táhnou s hory
k městským hradbám Valdštýnovy sbory;
a již v Chebu první vůdce říše
s vojska plukovníky prázdní číše.

Noc se krátí, dvanáct s věže bije,
všecko posud hoduje a pije,
však kde Buttler s Gordonem, kde druzí?
spí snad, jízdou znaveni a chůzí?

Zamyšlený, s ohnivými hledy
s Kinským hovoří zas Trčka snědý:
„Věř mi, bratře, při tom dnešním plesu
divný nepokoj v svém srdci nesu.

Nevím proč a mysl marně bádá,
ale všecko vůkol na mne padá,
je mi hůř, než ondy, boj když prvý
zatopil má prsa vřelou krví.

Smutno je mi; kol sklíčené duše
všechen žal Čech ztýraných mi kluše;
tak-li mořit budem' vlastní hroudu,
utone nám v slz a krve proudu."

Na to Kinský: „Rve mě to, co tebe,
prachem děl se halí české nebe
a mně zdá se, na černém že koni
duše má zem rodnou v zkázu honí."

Zaslech' Ilov, poblíže jenž seděl,
druhů řeč, a v smíchu propověděl:
„Ale, bratři, statní škarohledi,
nejspíš se vám špatně v sedlech sedí!

Toť po dlouhé jízdě jenom mdloba,
znaveni jste, jinak zříte oba,
já však vidím, jak v té zemi naší
slunce slávy v nádheře se vznáší.

Vzhůru číše, česká sláva vstává!
Co má ústa dnes vám provolává,
zahlaholím zítra všechněm sborům:
Vivat Albrechtus, rex Bohemorum!“

Číše o číš zvučí, ruch se množí:
„Vivat Albrecht, král náš z vůle boží,
zítra budem’ ‚Te deum‘ již zpívat . . .
Albrechtus, rex Bohemorum, vivat! . . .“

Nedopili, dveřmi z levé strany
řinuly se lesklé partisany,
Buttler v čele temnými dí slovy:
„Zjímejte ty zrádce císařovi!“

Hodovníci od hostiny vstali,
chopili se mečů, v boj se dali,
kopí roj však smělý v náhlé seči
mečů Valdštýnských byl pětkrát větší!

Těsnaly se zbraně do chomolu,
číše, mísy — kácely se dolů,
na stole co bylo i kol stola,
vínem v půl a krví zniklo s pola.

První padl Trčka, Kinský po něm,
v posled Ilov, mečem ťatý oněm';
zrada na dlaždice večeřadla
porubaných bujná těla kladla.

A zas Buttler: „To je vykonáno!
Dychtiv jsem, jak zvolá Ilov ráno
a jak ten, jenž výše nad tím stropem
posavad se baví horoskopem.

Vzhůru k němu! Vyčistíme všudy! . . .
Nuže, Deveroux, mužně v před, jste chudý,
buďte bohat! — Dejte vína sborům!
Vivat Fernandus, rex Bohemorum!“

KLEMENT XIV.

Řím jediným se zvonem býti zdál
a na vše cesty kněží květy střeli,
den května byl a jasem slunce plál,
když hlavou církve zvolen Ganganelli.

A byla radost, veselil se lid
a prozpěvoval od večera k ránu
a volal: „Svatý nebes mír a klid,
přej všemu světu, otče Vatikánu!“

A kam pohlédlo oko, tam i sem,
jak vlny v moři lidské hlavy byly,
jen chrámu Petrského za sloupem
dva černí mnichové se zastavili.

A starší mluvil: „Já mu nevěřím;
lest jakási je v jeho zamlklosti,
však brzy pozná pobloužněný Řím,
že nemá víry ani pravé ctnosti!“

A v růžích přišel velkonoční hod,
v němž papež kacířům měl klnout v chrámě,
jak žádal toho Jezovitů svod,
již papežův dřív podpírali rámě.

A před oltářem papež zbožně klek'
a modlil se, pak obrátil se k lidu
a žehnal mu a zvučným hlasem řek':
„Svět v božích rukou jest a Bůh chce klidu!

Nač hněv, nač svár; těm oběma buď dost,
nač záští těm, kdo jinak v Boha věří?
Bůh všecky vezme někdy na milost,
ne vérou On, spíš skutky srdce měří!

Kdy bratr bloudí, jdi, jej poučuj,
leč nevraždi, když jinak Pána vzývá;
i pohan největší je bližní tvůj,
Bůh miluje, leč krve neprolívá!

Jsme všichni Jeho děti, Jeho duch
v nás sídlí všech, jak vůně v růže květu,
všech otcem jest; chce lásce dětí Bůh
a jménem Jeho žehnám všemu světu!

Leč klnu těm, kdo jinak chtí, než On,
kdo sijí svár a s duší hněvem plnou
zlým činem rozmnožují pláč a ston
a při popravách jinověrců klnou.

Kdo vtírají se v přízeň slabých žen
a v přízeň chabých velmožů a králů,
by bohatli a pány byli jen,
a pyšnili se v zlatém pluviálu!

A takým seznal tajemný jsem řád,
jenž papeži i králi vládne v skrytu
a znesvěcuje boží majestát:
řád Loyolův to — družstvo Jezovitů.

Těch, jimž prý tovaryší Pánů Pán,
jak dálným světem prohlašují směle . . .
Chci, aby lidstvu věčný mír byl dán
a ruším řád ten jménem Spasitele.

Na věčné věky zrušuji jej včas,
že není v shodě s mravností ni vírou,
chci, aby požár klamu v lidu zhas'
a láska vrátila se na zem širou.

Tak před Bohem, tak před vším lidem jsem!
Ty budiž ochráncem mým, Velký, Silný!
Ó, vyslyš mne, v hruď vejdi lidem všem,
Ty Vznešený, Ty Mocný, Neomylný!

Všem žehnám dnes, nechť klamu skryl je stín;
či na bratra mám vznésti pomsty kámen?
všem žehnám, jak mi vnukl Hospodin,
všem lidem po veškerém světě. Amen."

A z chrámu ven se těsná lidu proud
a jásá, slzí, líbá, objímá se,
a volá: „Vyřknut nad černými soud,
teď mír a štěstí k nám se vrátí zase!"

A kamo hledí oko, tam i sem,
jas ovládá a rozjařuje davy,
jen chrámu mohutného za sloupem
dva černé mnichy tajný hovor baví.

Na druha dumavého jako sen,
se smíchem úsklebavým starší shlíží
a šepce mu: „Náš řád-li roztříštěn,
zde cosi v láhvičce mám, co jej sklíží!

Ten Ganganelli nerozvážně hrál;
znám v kapli Vatikánu sakristána,
ten koná vše, co chce náš generál,
s ním vážně pohovořím záhy z rána.“ —

Než do věčnosti rok a měsíc sběh’,
zvěst po všem světě tíhla z Vatikánu,
že Klement Čtrnáctý, ctný otec všech,
svou velkou duši položil v klín Pánu. —

POSEL.

U okna v panském domě hradčanském
dlí paní Katuše jak socha z ledu;
leč není z ledu, hoří v srdci svém,
to znáti paní tváře na pohledu.

Zří smutna k Bílé hoře, nad kterou
se černé mraky skupily v dvě metly.
Tam odkvapil choť s chasou veškerou,
by s dotěrným se nepřítelem střetli.

Od hory slyšet hluk a zřít je dým
a od ran kusů chví se země celá.
To vojsko královské už s císařským
v nájezdu prvním na se dorážela.

A ulekaná paní Katuše
zrak v dálku napíná; chce mocí znáti,
kdo vítězí, to rve ji do duše,
je bez vzkazu, jejž choť jí slíbil dáti.

Však hle, tu jezdec k domu přicválal
a skočiv s koně vzhůru k paní běží
a rychle mluvil, až se zajíkal:
„Tvůj syn, má paní, v poli zabit leží!

Pad' v první řadě, Anhalta když jal
Verdugo s Praynerem v počátku boje,
do srdce Valon opilý jej tal,
leč z pevné ruky nevypustil zbroje!

Anhaltští prchli strhnuvše náš lid
a čety naše rozstouply se v zmatku,
dřív nežli Holach, vůdce náš, to zhlíd',
už couvli naši k Hvězdě letohrádku!"

A paní těžce vzdechla: „Žel, ó žel,
jak statečného ztratila jsem syna,
leč jako rek a Čech mi odešel,
bil za vlast se; chci chválit Hospodina!

Vlast mít jej chtěla, nuže její byl,
jí darem jsem jej z lásky porodila,
mou duši měl, mou krev, mou sílu pil,
kéž jako já vlast blažená jím byla.

Byl její stráží, svým ji srdcem kryl,
kdo ohradí ji tak, kdo upokojí
za těžké doby rozkácených chvil
v tom rozlíceném, zrádců plném boji?

Ó žel, ó žel, leč vlast má žije posud,
boj není ukončen, ač vrah nás těsní,
kéž české reky sílí lepší osud,
až skočí na ně ligy vlci běsní!

Však rychle zpět! Je svrchovaný čas
a bez tebe meč jeden našim schází,
spěš rychle, leť, a s lepším vrať se zas,
jak daří se a zda jsme bez nesnází."

A posel na kůň vsed' a odkvapil
a v řady Bavorského mečem seče,
leč odvážnější nepřítel jen byl
a v ručejích krev dvojí s hory teče.

Je hůř než dřív, pán jeho v zákopech
smrt z kusů v nepřátelské řady metá,
leč střelen z muškety, mdlý ztrácí dech,
a k zákopům se polská jízda slétá.

Též odsud Češi zahnáni jsou zpět,
jich zbité houfce u Hvězdy se řadí,
jak rozplašených orlů chabý slet
Šlik s Moravany náspem se tu hradí.

Hluk polnic s bubny úzkostně zní v dol
a v plachých vlnách k Hradčanům až míří
a množí paní Katuše zlý bol
a v duši její hrůza křídla šíří.

Tu před dům její přijel jezdec zas,
kůň potem zbrocen jest a jezdec krví.
„Ó paní, paní, ukrutný je čas
a strašnější je vzkaz můj než byl prvý!

Je stále hůř, má paní vznešená,
je stále hůř, snad zdar se nenavrátí!“
A paní hledí k nebi zděšena:
„Ó, Bože náš, dej milost svou nám znáti!“

„Je hůř než dřív, je zle a stále víc,
jsme stíháni zlob přesilou a mocí.
Tvůj manžel pad'; šel hrdě smrti vstříc,
jež zakryla zrak jeho věčnou nocí.“

„Pad' jako rek!“ A paní vzkřikla jen
a bledé líce v bledé ruce skryla:
„Pad' za vlast, za lid, Bůh buď pochválen,
že smrt tak krásná údělem mu byla.“

A k poslu zas: „Mluv, kam až Tilly vnik',
kde naši jsou, jak bojují, jak stojí?“
„Boj, paní, hatí se, co okamžik,
kdo náš, kdo cizák, nelze vidět v boji!

Vše v chomolu, vše jako mračno much
a našince lze poznati jen stěží,
kůň v koně kopá, s druhem válčí druh
a všechno povaleno v krvi leží!

Zle jízda Megganova stihla nás
a nejlepší nám posekala řady
a čtyři děla zabrala nám v ráz
i spižné vozy; bezhlavost je všady!

Ač naši jízdu prudce Bubna veď
na císařovy bílé kyrysníky
a Thurnův pluk mu přispěl statně hned,
přec marné byly útočné jich ryky.

I Moravané s křikem velikým
na Praynerův pluk statečně se vrhli,
leč postoupit jim bránil pušek dým,
jen Praynera že jatcem s koně strhli.

Ač rozražena jízda císařských
a Meggan zabit byl, přec couvli Češi,
žoldáci utekli, dál ostatních
jen Kaplířovi vytrvali pěší.

Nepřítel z prvu váhal, pak šel zpět,
leč znova v boj jej hnala vlastní hejna
vojsk odpočatých, jež hnal v nový slet
vyzáblý Maxmilián z Lichtenštejna.

Tu prchal též náš Hohenlohův pluk
a za ním Maďar líný, nestatečný,
jenž na útěku tropil děsný hluk,
ač nepřítel meč uschoval už sečný.

Motolským údolím se Maďar hnal
a zžehá vsi, a co kde zhlídne, loupí,
že s těmi český král se puntoval,
to, myslím, kousek byl jen přece hloupý!

Za těmi stejně Rakušan si veď
a prchal též; jeť v bitce vždycky líný,
a za těmi Thurn, Holach, Anhalt hned . . .
král v boji nebyl; sedí u hostiny.“

„Král proklet buď! Však co tu váháš, spěš,
prodlení každý okamžik je hříchem,
leč zvěstůj zas, že co jsi děl, je lež,
že děl jsi to jen v bázně klamu lichém.“

A posel neprodleně odkvapil
a hned se vrátil, ztrnulý a němý — —
„Nuž, hovoř přec, jak stojíme těch chvil?“
„Jsme na útěku s šiky všemi, všemi!

Vše zhubil Tilly velkou přesilou,
tři plné hodiny jsme vzdorovali
a tepali zášť lotrů zavilou
a káceli je v nehluboké valy.

Šli statečně jsme k předu, smrti vstříc,
ač zaviněno bylo mnoho v spěchu,
a mezi zrádci Černín z Chudenic
byl proklínán od veškerých nás Čechů.

Verdugo chlubný, směle s La Mottem,
s Poláky, odvážnými bitev smělci,
honili zbytky naše povelem
a stíhali nás téměř k Pohořelci!

Zde teprv vyjel Bedřich zhlídnout boj,
leč poznav, co se dálo, spěchal k hradu
ztad žádal Bavoráka o pokoj,
leč poznav, co se dálo, spěchal k hradu,

Vše zrubáno je, lítý vrahů vztek
paď na Čechy jak zrada ze zálohy
a jejich klopot nájezdný a vztek
z Čech mrtvol ubitých nakupil stohy."

A posel uplakané oči zveď:
„Ó, paní má, je zabita zem česká
a nepovstane snad mi za sto let,
už cizák Bavor pánem Čech je dneska!

Za jitra vtrhne do měst pražských snad
a bude krást a loupit, co kde spatří.
jeť liška Bukvoj, Bavorák zlý had,
leč v zabíjení oba stejní bratři!

Však vlast nám neumřela! Žije přec,
sbor celý ještě v Praze připraven,
jenž s měšťany můž' spravit zlou tu věc,
jím nepřátele vyženeme ven!

Jdu v nový boj; v zlu každý pevně stůj,
jdu v bratrů šik. Bůh usuš vašich zraků
a chraň Vás zde a mocně opatruj,
snad s vítězstvím se vrátím za soumraku!"

A odkvapil, však nepřišel už v boj,
jen „Victoria!" slyšel volat z dáli,
to jásal všechen nepřátelský voj
a štandarty a praporce výš vlály.

Na sněhu v cestě chladla vřelá krev
a v škarpách špižní válely se vozy,
v sten raněných zněl Jezovitů zpěv,
a kam zřel zrak, tam utíkali mnozí.

Vše rozprchlo se. V Praze sem i tam,
vše naříká, vše zavírá své domy,
král baba prchá v rukou s dítětem,
královna vyhlazené ruce lomí!

Vlast zabita jest, přeubohá zem!
a cizák sápe ji jak vzteklá fena,
jed jezovitský leze tam i sem,
by mrtvá ještě byla otrávena!“

A posel vzdech’: „Ó, hrozný boží soud . . .“
a zajík’ se, jak mluvit by chtěl znova,
leč náhle z úst mu tryskl krve proud
a na vždy stlumil dech i všecka slova.

Tu paní naň svůj obrátila zrak
a u výkřiku poznala hned v letu,
že líce pokrývá mu smrti mrak
a velká rána zeje na kolettu.

A paní ohlédla se. „Dotrpěl’s,
jak páni tvoji, věrný práva strážce,
pro smrtnou ránu odhodlaně šel’s,
Bůh na falešné vážil nám dnes vážce!“

I bledla v tváři stále víc a víc
a šepce jen: „Bůh sílil sběř tu vlčí,
chci umřít též, co poutá mne tu? Nic,
proč Boha voláme, když vzdorně mlčí?

Jest s vrahy spolčen; jest náš nepřítel
s msty mečem na své služebníky vstává,
dnes se vším Římem na ubohé šel
a od ďáblů si „Salve“ zpívat dává!

Veň nevěřím, když s běsy sdružen jest
a odkopává toho, kdo jej hledá.
a vrahy sílí, zběhy z cizích měst.
Ne! ne!“ A níž se kloní hlava šedá! —

„Řím všecky Čechy napřed v peklo klad'
a vše, kdo jinou víru za svou volí;
choť můj i syn můj jako kacíř pad',
jsou v pekle prý; chci k nim, ať jsou kdekoli!“

A na stůl hlavu kladla; zmíral den
a z venku hulákání cizí sběře
se dralo při červáncích do oken
a truchle zvon zněl z Hradčan Vítské věže.

Když do Prahy vnik' zpitý nepřítel
a v panin dům a do komnaty její,
zpět utíkal, když v ustrnutí zřel,
že na srdci jí ruce s dýkou tkvějí.

Tak seděla v svém domě hradčanském,
jak právě vytesaná socha z ledu,
když Bukvoj zřel ji, chvěl se v srdci svém
a děl: „Tak umírají Češi ku posledu.

Jsouť rekové i ženy: samý div!
Proč otroctví jim vnucovat i víru?
Zřel mnoho králů jsem už, co jsem živ,
leč nikdy dříve takých bohatýrů!“

OBSAH.

I VÝCHOD.

II. ZÁPAD.

UNIVERSITY OF MICHIGAN
3 9015 06536 5440